

Roņu aizsardzības/apsaimniekošanas plāna izstrādes sanāksme

Sanāksmes protokols Nr.3

Rojā, Zvejnieku ielā 3 (Rojas novada domē)

2017. gada 22. martā, plkst. 11.00

Sēdi vada: Lilita Vīksna

Protokolē: Lilita Vīksna

Protokola izklāsts uz 10 lpp.

Piedalās 38 dalībnieki

Dienas kārtība:

- 1. Projekts “Dabas skaitīšana”.**
- 2. Informācija par sugu aizsardzības plānu izstrādi.**
- 3. Roņu populāciju stāvoklis Baltijas jūrā. Juridiskā bāze roņu aizsardzībai un pārvaldīšanai Baltijas jūrā un Latvijā.**
- 4. Ko mēs zinām par roņiem Latvijā?**
- 5. Ko mēs zinām par roņiem Baltijas jūrā?**
- 6. Roņu un zvejnieku mijiedarbība Latvijā.**
- 7. Roņu apsaimniekošanas plāna sagatavošana un īstenošana: Igaunijas pieredze.**
- 8. Roņu aizsardzības un apsaimniekošanas plāna koncepcija Latvijā.**
- 9. Diskusijas, jautājumi, komentāri, viedokļi un ierosinājumi roņu apsaimniekošanas plānam Latvijā.**

Lilita Vīksna atklāj un vada sapulci.

- 1. Projekts “Dabas skaitīšana”.** Ar PPT uzstājās Īrisa Mukāne (Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP), projekta “Dabas skaitīšana” vadītāja).

Klātesošie tiek iepazīstināti ar projektu “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” jeb “Dabas skaitīšana”, kura ietvaros tiek izstrādāts sugas aizsardzības plāns sugu grupai “Roņi”. Projekta “Dabas skaitīšana” mērķis ir iegūt detalizētu un pilnīgu informāciju par Latvijas dabas vērtībām, to izplatību un kvalitāti. Projekta īstenošanas laiks: 03.11.2016. – 02.11.2020.

Galvenās projekta aktivitātes:

- Veikt ES nozīmes dabas vērtību apzināšanu visā valstī, iegūto datu digitalizēšanu un analīzi;
- Izstrādāt esošām 20 īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dabas aizsardzības (apsaimniekošanas) plānus;
- Izstrādāt 5 sugu aizsardzības (apsaimniekošanas) plānus.

Galvenie projekta ieguvumi:

1. Precīzi un aktuāli dati par biotopu daudzumu un kvalitāti ļaus labāk sabalansēt dabas aizsardzības un tautsaimniecības attīstību.
2. Informācija par konstatētajiem īpaši aizsargājamiem biotopiem tiks ievietota dabas datu pārvaldības sistēmā Ozols, kas nozīmē, ka īpašnieki varēs iepazīties ar savā īpašumā konstatētajām dabas vērtībām. Šī sistēma ir savietota ar citām valsts informācijas sistēmām (piem. www.geolatvija.lv) kas

samazinās laika patēriņu dažādu atļauju un saskaņojumu sagatavošanā un sniegšanā, kā arī samazinās administratīvo slogu.

3. Aktuālā informācija par Latvijas dabas vērtībā, to atrašanās vietu, daudzumu un kvalitāti būs izmantojams zinātniska pamatojuma sagatavošanā, pilnveidojot *Natura 2000* tīklu un tā efektivitāti sugu un biotopu aizsardzības pasākumu nodrošināšanā.
4. Dabas aizsardzības (apsaimniekošanas) plāni un no tiem izrietošs funkcionālais zonējums, diferencējot aizsardzības un apsaimniekošanas režīmu, var atvieglot saimniecisko darbību īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.
5. Dabas vērtību apzināšana palīdzēs apzināt konkrētās teritorijas unikalitāti, kā arī būs atbalsts teritorijas plānojumam un no tā izrietošajam ekonomiskajam ieguvumam.

Papildu informācija par projektu pieejama internetā: www.daba.gov.lv un www.skaitamdabu.gov.lv

2. Informācija par sugu aizsardzības plānu izstrādi. Ar PPT uzstājās Vilnis Skuja (Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģ. adm. vec. insp. eksp.).

DAP pārstāvis iepazīstina ar sugas aizsardzības plāna izstrādes nepieciešamību un tā būtību, raugoties no likumdošanas viedokļa.

Sugas aizsardzības (apsaimniekošanas) plāns ir dokuments, kurā apkopota informācija par sugas atradnēm, sugas populācijas tendencēm, to ietekmējošajiem faktoriem, kā arī ieteicamie pasākumi, kas veicami sugas aizsardzības stāvokļa uzlabošanai. Lai ieviestie pasākumi roņu apsaimniekošanas plāna izstrādē būtu efektīvi, vajadzīgs sabiedrības viedoklis, jāuzklausā zinātnieki, zvejnieki. Apzinātās problēmas visām iesaistītajām pusēm jāizdiskutē un jāatrod zinātniski pamatoti un ilgtspējīgi risinājumi.

Jautājums no zāles. Kurā vietā Latvijā dzimst roņu mazuli?

Atbilde. Vilnis Skuja (DAP). Irbes jūras šaurumā tad, kad ir ledus.

Replika no zāles. Ja ledus 5 gadus nav bijis, vai tāpēc roņi mazāk dzimuši?

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). Roņiem robežas nepastāv.

Atbilde. Vilnis Skuja (DAP). Roņiem Baltijas jūra ir vienota teritorija. Tālāk arī tiks diskutēts, kāpēc roņu medības Latvijā varētu būt problemātiskas. Un šis ir viens no apstākļiem. Tie roņi, ko zvejnieki noķer tīklā, vistiešākā veidā var ietekmēt populācijas skaitu., medības būtu nieks salīdzinājumā ar tīklos atrastajiem roņiem.

Andris Kalnozols (Engures novada dome). Eiropa maksā 9,5 miljonus, kas notā tiek zvejniekiem. Aizbrauciet uz Somijā, tur zvejniekiem nodarītie zaudējumi tiek atlīdzināti atbilstoši starpvalstu līgumam. Somijā zvejnieki iet kopā ar inspektoru jūrā, tiek piefiksēts tīklu stāvoklis, zvejas rīki tur ir apdrošināti, pēc tam zaudējuma gadījumā nauda tiek piedzīta no Eiropas Savienības. Latvijā tā nenotiek.

Atbilde. Īrisa Mukāne (DAP). 9,5 miljoni ir paredzēti visam lielajam projektam.

Atbilde. Vilnis Skuja (DAP). Latvija ir palikusi iedzinējos šim procesam, tāpēc šobrīd mums jāizstrādā roņu apsaimniekošanas plāns.

Māris Plikšs (BIOR). Latvijā ir tiešām palikusi aizmugurē, esam nokavējuši. Visām citām valstīm roņu problēma sākās agrāk nekā mums. Roņi nāk no Ziemeļiem. Lai varētu kaut ko regulēt, visas šīs valstis izstrādāja roņu apsaimniekošanas plānu. Lai jebko pieņemtu, mainītu likumdošanu, mainītu noteikumus, ir vajadzīgs pamats.

Andris Kalnozols (Engures novada dome). Apdrošināšanas kompānija If strādā arī Somijā, tur ar valdības lēmumu viss ir sakārtots. Latvijā, ja nebūs valdības lēmuma, nekas nenotiks. Lapmežciemā pilni krūmi ir ar mazajiem ronēniem, jo ledus nav, vai mums jāiet tie jāsit? Roka neceļas, ronēns ir mazs un smuks.

3. Roņu populāciju stāvoklis Baltijas jūrā. Juridiskā bāze roņu aizsardzībai un pārvaldīšanai Baltijas jūrā un Latvijā. Ar PPT uzstājas Ivars Jūssi (ProMare, direktors (Igaunija)).

Prezentācija sniedz pārskatu par Baltijas roņu populācijas pašreizējo stāvokli ar atsauci uz vēsturisko fonu un galvenajiem faktoriem, kas nosaka mūsdienu situāciju. Mēs redzam lielu kritumu roņu populācijas šajā XX gadsimtā, ko izraisa medības un piesārņojums Baltijas vidē. Valstis ap jūru apziņot roņu, aicināja roņu problēmai piešķirt īpašu statusu HELCOM konvencijā, kurā galvenie vadības jautājumi tiek apspriesti darba grupā, kurā tika iekļauti gan roņu eksperti, gan valdības pārstāvji. Svarīgi ir apzināties un jāņem vērā fakts, ka, pateicoties ātrajai roņu pārvietošanās spējai, ronis ir starptautisks, nevar būt Latvijas, Igaunijas vai Somijas ronis. Jāuzsver fakts, ka pogainie roņi ļoti reti nāk tuvāk piekrastei par 10 m dziļumu. Atšķirībā no pelēkajiem roņiem pogainajiem roņiem ir vajadzība pēc ledus, mazuļi dzimst uz virs ledus sniega alās. Ja ledus segas neizveidojas, tad pogaino roņu mammas nevar izveidot alas mazuļiem, tad tie ir atklātā veidā uz ledus un tiek apdraudēti no ērgļiem, lapsām. Pelēkie roņi un to mazuļi ir daudz lielāki un stiprāki un paši var aizstāvēties pret plēsējiem. Pētnieki vēlējās noskaidrot piezvejoto roņu skaitu Igaunijas Zemkopības ministrijā, kur tas tika novērtēts ar 0. Zivju pētnieks M. Vetemā devās pie zvejniekiem un tos uzrunāja individuāli un veica aptauju. Ņemot vērā arī matemātisko aprēķinu, tika iegūts cipars, ka apmēram katru gadu Igaunijā zvejas ierīcēs aiziet bojā no 780 līdz 900 roņiem. Latvijas roņu apsaimniekošanas plāns tiks sagatavots atbilstoši līgumam un lēmumiem, lēmumi tiks pieņemti sadarbojoties grupā. Latvijā plāns būtu jāuztver kā iespēja Latvijai iesaistīt labākās pieejamās zināšanas abos virzienos.

Jautājums no zāles. PPT bija parādīts roņu pārvietošanās ceļš no Somijas uz Krieviju. Cik ilgā periodā ronis to var paveikt?

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). No Somijas līdz Kaļiņingradai tas aizņems 2–3 dienas.

Andris Kalnozols (Engures novada dome). Vai tā ir taisnība, ka Igaunijas valdība ir finansiāli atbalstījusi jaudīgu roņu atbaidīšanas ierīču iegādi?

Atbilde. Ivars Jūssi (ProMare). Jā, zvejnieki var pieteikties un viņiem tiek atmaksāti 80% no ierīču izmaksām. Tas tiek nosepts no Eiropas Zivsaimniecības fonda.

Atbilde. Ilze Rutkovska (Zemkopības ministrija). Latvijā arī ir pieejams šis atbalsta maksājums. Ir iespējams tam pieteikties, jāizstrādā biznesa plāns.

4. Ko mēs zinām par roņiem Latvijā? Ar PPT uzstājas Valdis Pilāts (Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas aizsardzības departamenta vecākais eksperts). Senākās ziņas par roņiem Latvijas piekrastē ir pateicoties roņu medniekiem. Arheoloģiskajos izrakumos iegūtie atradumi liecina, ka akmens laikmetā apmēram puse no jūras piekrastes iedzīvotāju pārtikā lietotajiem dzīvniekiem bijuši roņi. Baltvācu dabas pētnieks F. E. Štolls grāmatā par *Rīgas jūras līča piekrastes augiem un dzīvniekiem* (1931) norāda, ka pogainais ronis Rīgas jūras līcī ir vēl diezgan biežs,

bet pelēkais ronis parādās daudz retāk. 20. gs. 20. un 30. gados Latvijā līdzīgi kā citās Baltijas jūras reģiona valstīs par nomedītajiem roņiem maksāja prēmijas. Laikrakstā “Zvejniecības Mēnešraksts” publicēta statistika par nomedītajiem roņiem. Laikā no 1926. līdz 1938. gadam nomedīti 508 roņi jeb vidēji 56 roņi gadā, galvenokārt Rīgas līča piekrastē. Salīdzinājumam līča ziemeļdaļā, t.i. Igaunijas piekrastē toreiz ik gadus nomedīti vairāk nekā 1000 roņi.

Pētījumi par roņu sastopamību Latvijas piekrastē 20.gs. beigās uzsākti 1980. gadā, balstoties uz zvejnieku un piekrastes iedzīvotāju aptaujām. Tai laikā visā Baltijas jūrā novērots roņu skaita minimums. Novēroto un atrasto roņu skaits sāka pieaugt 20.gs. 90. gados. Salīdzinoši liels skaits roņu (vairāk nekā 120) Latvijas piekrastē reģistrēts 1991. gadā. Tas izskaidrojams ar faktu, ka iepriekšējā gada pavasarī pēc ļoti siltas ziemas pelēko roņu mazuļi dzima nevis uz ledus Baltijas jūrā, bet gan uz vientuļām Igaunijas arhipelāga saliņām.

Laika periodā no 1999. līdz 2003. gadam LU Hidroekoloģijas institūts Jūras kompleksā vides monitoringa ietvaros veica arī roņu monitoringu. Tas ietvēra gan beigto un dzīvo roņu uzskaiti jūrā, krastā un zvejas ierīcēs, gan atrasto beigto roņu sugu un vecuma sastāvu, kā arī veselības stāvokļa noteikšanu. Monitoringa rezultāti liecina, ka reģistrēto roņu skaits turpinājis palielināties, kā arī to, ka mūsdienās par visbiežāk sastopamo roņu sugu kļuvis pelēkais ronis. Turpmākajos gados roņu uzskaites Latvijas piekrastē nav veiktas. Vienīgi 2016. gadā Dabas aizsardzības pārvalde veica piekrastes pašvaldību aptauju nolūkā noskaidrot krastā izskaloto roņu skaitu. Aptaujas rezultāti liecina, ka reģistrēto beigto roņu skaits jūras krastā sasniedzis vismaz 240 īpatņus.

Latvijas piekrastē atrasto izvārgušo vai ievainoto roņu aprūpi uzņēmis Rīgas zooloģiskais dārzs sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi. Pārvalde veic informatīvu kampaņu kā pareizi rīkoties atrodot ronēnus, uzklauša telefonu zvanus par atrastajiem ronēniem, izvērtē vajadzību pēc palīdzības, kā arī nogādā ronēnus zoodārzā, ja tas nepieciešams. Pēc siltajām ziemām Latvijas piekrastē ik gadus tiek reģistrēti vairāki desmiti (2015. gadā vairāk nekā 80) roņu mazuļi. Ikgadējais zoodārzā nogādāto ronēnu skaits ir no dažiem līdz pat vairāk nekā 10 īpatņiem. Krastā atrasto ronēnu skaita pieaugums izskaidrojams gan ar pelēko roņu skaita pieaugumu visā Baltijas jūrā, gan ar klimata izmaiņām. Labākas vairošanās sekmes pelēkajiem roņiem ir uz ledus: mazuļi piedzimst izklaidus un sterilajā vidē ir veselīgāki. Bezledus apstākļos mazuļi dzimst uz mazām saliņām lielā saspīestībā, kas vairo iespēju mātītēm pazaudēt savus mazuļus, kā arī veicina slimību izplatību.

Jautājums. Vilnis Skuja (DAP). Kāpēc pogainais ronis skaita ziņā samainījās ar pelēko roni, ja domājam populācijas lielumu salīdzinājumā?

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). Iespējams, ka to ietekmēja medīšana. Pelēkais ronis ir daudz lielāks un līdz ar to arī interesantāks medniekam, vieglāk nomedījams, uzturas lielos baros, īpaši nebaidās no cilvēka. Pelēkais ronis ir daudz vitālāks un ātrāk atjaunoja savas populācijas resursus.

Andris Kalnozols (Engures novada dome). Kāds labums ir no roņiem Baltijas jūrā?

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). Dabā nekas nav slikts vai labs, viss ir vajadzīgs un ir tā sastāvdaļa. Arī ods ir vajadzīgs. HELCOM ietvaros valstis ir vienojušās, ka nebūs augšējais sliekšnis, cik ļausim roņu skaitam palielināties, bet valstīm ir jāseko, lai roņu populācija nesamazinātos zem 10 000. Tas ir pētnieku izrēķināts cipars un ja populācija ir zem 10 000, tā ir pakļauta izmiršanas riskiem. Ja populācija ir virs 10 000, tad varam runāt arī par tās medībām.

Andris Kalnozols (Engures novada dome). Kā ir ar putnu gripu, vai tā nepadraud roņus? Lasīju internetā, ka Dānijā ir atrasti 3000 beigti roņi.

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). 90. gadu beigās roņu mēra dēļ izmira 70% plankumaino roņu. Tas liecina, ka pelēkie roņi ir izturīgāki.

Atbilde. Māris Plikšs (BIOR). Zviedrijas piekrastē pirms vairākiem gadiem plankumainos roņus bija skārusi putnu gripa.

Jautājums no zāles. Vai ir prognozējams, ka populācija var samazināties, ja maziem ronēni saskaras ar tādām izdzīvošanas problēmām.

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). Protams, tas ietekmē. Pēc PPT redzējāt, kādā šaurībā roņi dzīvo uz nelielas saliņas, mammas kopā ar bērniem. Visi roņi, kas dzimst uz ledus ir daudz izturīgāki. Roņi, kas dzimst uz salām ir vārgāki. Cilvēki bieži atrod ronēnus ar pūžņojošām acīm.

Andris Kalnozols (Engures novada dome). Tagad ir pilna pludmale ar maziem ronēniem, atpūtnieki baro viņus.

Jautājums no zāles. Vai tie roņi, kas tiek izglābti un pēc tam palaisti jūrā vai viņi pēc tam nebaidās no zvejniekiem? Jūrā ir tāda tendence – pie laivas jau nāk 3 roņi uz skaņu.

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). Dabā izlaiž pāris roņus gadā. Nerakstīts likums, ka izglābtos roņus nevar palaist dabā. Zoo dārzā dzīvnieki var saslimt ar dažādiem vīrusiem. Zoo dārzs cenšas ronēnus aizsūtīt uz citiem Zoo dārziem. Es kā biologs uzskatu, ka mazajiem ronēniem nav vajadzīga glābšana, tomēr cilvēkiem nav patīkami noskatīties, kā dzīvnieks mirst.

Atbilde. Vilnis Skuja (DAP). Ja populācija sastāv no vairāk nekā 10 000 roņiem, tad saprotams, ka būs arī mirstība mazulīem. Mums to vajadzētu pieņemt un neglābt no tādām vietām, kur tas nav vajadzīgs.

Jautājums no zāles. 90. gados gāju jūrā, roņus neredzēju, tagad to ir savairojies tik daudz. Tagad laivai peld līdz 3–4 roņi.

Atbilde. Valdis Pilāts (DAP). Pēc statistika redzam, ka agrāk roņu bija vairāk, bet tie bija pogainie roņi, kas neapdraudēja zvejnieku tīklus.

5. Ko mēs zinām par roņiem Baltijas jūrā? Ar PPT uzstājas Ivars Jüssi (ProMare, direktors (Igaunija)).

Prezentācija sniedz īsu ieskatu metodoloģiskajai pieejai, lai risinātu jautājumus par kopējo roņu populāciju un arī parādīt pašreizējās pētniecības aspektus Latvijā, ko savā prezentācijā pastāstīja Valdis Pilāts. Ir pierādījumi par saspringto mijiedarbību starp Igaunijas roņu kolonijām un Latvijas līča piekrasti, it īpaši Latvijas rietumu piekrasti. Kaut arī īpaša roņu izpēte nav paredzēta šajā plāna attīstības fāzē, tomēr tiks izmantotas jau esošās zināšanas, plānojot atbilstošas darbības.

6. Roņu un zvejnieku mijiedarbība Latvijā.

Ar PPT uzstājas Māris Plikšs (Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts “BIOR”, Zivju Resursu pētniecības departamenta vadošais pētnieks).

Par roņu ietekmi uz zveju piekrastē pirmie ziņojumi jau 20. gs. 90. gadu sākumā. Tomēr tajā laikā tie bija ļoti reti gadījumi, kad tika bojāti zvejas rīki. Galvenokārt no zvejnieku puses uzsvars vairāk bija roņu aizsardzību, jo tieši iezīmētie roņi atsevišķos gadījumos gāja bojā zvejas rīkos, aizķeroties tajos ar zīmītēm. Palielinoties roņu populācijai kopš 2006/2007. gada palielinājās arī roņu ietekmē tieši uz piekrastes zveju. Roņi plēsa zvejas rīkus un izēda vai sabojāja lomus. Līdz ar to arī palielinājās zvejnieku neapmierinātība un aicinājumi risināt problēmu. Tas radīja pieaugošus

ekonomiskus zaudējumus piekrastes zvejā. Zvejnieku viedoklis galvenokārt bija saistīts ar to ka, ja turpināsies roņu ekspansija, tad piekrastes zvejniecība kā tāda var pilnībā izsust no Latvija. Tomēr tā ir Latvijas kultūrvēsturiska tradīcija.

2016. gada sākumā zinātniskais institūts BIOR sadarbībā ar Latvijas Zvejnieku federāciju izstrādāja jaunu, zvejniekiem ērtāku anketu. Anketēšana ir vispārpieņemta un izmantota metode zivsaimnieciskos pētījumos, lai iegūtu plašāku informāciju par ekoloģiskām izmaiņām un ar to saistīto saimniecisko darbību, kuras zinātniskās uzskaites pilnībā nevar nodrošināt. Anketas tika izsūtītas 141 piekrastes komerczvejniekam. Diemžēl atsaucebe no zvejniekiem joprojām bija neliela. Par 2016. gada pirmo ceturksni saņemtas tikai no 23 komerczvejniekiem. Turklāt ar katru nākošo ceturksni aizpildīto anketu skaits samazinājās. Pamatoti rodas jautājums vai tas varētu būt saistīts ar Zvejniecības konsultatīvās padomes sēdes protokolu Nr.4.2-8e/2/2016 (2016.gada 20.aprīlī). Tā lēmums ir: „ZKP par darba kārtības 2.jautājumu nolēma nerosināt atbalstu piekrastes zvejniekiem roņu nodarīto zaudējumu kompensācijām Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2014–2020 ietvaros, bet tā vietā izvērtēt iespēju ekonomiski aktīvajiem zvejniekiem, kurus skar roņu ietekme, ieviest atlaižu sistēmu rūpniecisko zvejas tiesību nomā samazinot maksu par zvejas rīku limita izmantošanu”. Lai arī visi sēdes dalībnieki atbalsta anketu aizpildīšanu, tomēr tas bija priekšlaicīgs, jo noraida kompensāciju, kad mēs neko īsti vēl neapzinām (kas un cik daudz tiek postīts).

Lai veiktu pilnvērtīgu zaudējumu novērtējumu informācija bija nepietiekama, tomēr šis pilotprojekts ļāva apzināt dažas būtiskas roņu un zvejnieku konfliktsituācijas problēmas:

- 1) Liela dažādība roņu postījumu apmēriem pa sezonām un jūras piekrastes rajoniem;
- 2) Bojāto lomu galvenokārt veidoja rūpnieciski vērtīgās zivju sugas: lasis, taimiņš, vimba, reņģe, salaka, menca, zandarts, asaris, plaudis;
- 3) Zvejas rīku postījumi galvenokārt tiek radīti zivju tīkliem (10–450 EUR vienā zvejas reizē) un murdiem (mazāk nozīmīgi līdz 20 EUR vienā reizē. Savukārt stāvvadiem rīku bojājumi netika reģistrēti;
- 4) Zvejas rīkos bija bojā gājuši bija 55 roņi;
- 5) Bojā gājušie roņu skaits vienā zvejas rīkā (no 1 līdz 3);
- 6) Redzēts 519 ronis (novērojams nav attiecināms uz roņu populācijas lieluma novērtējumu, jo viens un tas pats ronis var būt redzēts vairākas dienas pēc kārtas);
- 7) Redzēto roņu skaits vienā reizē pie zvejas rīkiem (no 1 līdz 15).

Balstoties uz iegūto anketu informāciju, BIOR eksperimentālā kārtā mēģināja novērtēt, kāds varētu būt kopējais zvejas tīklu zaudējums naudas izteiksmē. Pieņemot, ka roņi rada zvejas rīku bojājumus ~25% zvejas gadījumos (informācija no zinātniskajām uzskaitēm) un attiecinot ziņotos zaudējumus uz nozvejas žurnālos reģistrētajiem ierakstiem, tīklu kopējais bojājums naudas izteiksmē vērtējams ap 63 200 EUR.

Ja ņem vērā tikai ziņotos zaudējumus, tad kopējais tīklu bojājums vērtējams ap 9 000 EUR. Papildus tam, protams, sabojātais loms. Kopā ziņots par aptuveni 1 t sabojāto vērtīgo zivju. Murdu zveja acīmredzot mazāks ir zvejas rīka bojājums, bet lielāks nozvejas zaudējums (kopā ziņots par 1,6 t).

Par zināmu anketēšanas nepilnību norāda arī krastā izskaloto roņu uzskaitē, ko pēc Dabas aizsardzības pārvaldes priekšlikuma veic pašvaldības savā apsaimniekojamajā teritorijā. Ja zvejnieki ir ziņojuši par 55 bojā gājušajiem roņiem zvejas rīkos, tad pašvaldību ziņojumos sniegta informācija par 240 roņu līķiem, kas izskaloti piekrastē. Pašreizējā roņu-zvejnieku konfliktsituācija nav unikāla tikai Latvijā. Roņu ietekmes uz zveju ierobežošanas risinājumi ir meklēti gandrīz visos pasaules baseinos, kur ir jūras zīdītāju populācijas. Vērā ņemami sekojoši principi:

- 1) Dažādos ūdens baseinos roņu un zvejnieku konflikti ir atšķirīgi – tos ietekmē gan iesaistītās roņu sugas, gan izmantotie zvejas rīki;
- 2) Konflikts ir abpusējs: roņi ietekmē zveju, bojājot lomus un rīkus, savukārt to piezveja ir roņu apdraudējums;
- 3) Roņi un zvejnieki izmanto vienus un tos pašus zivju resursus: tāpat pastāv konkurence;
- 4) Roņi ir aizsargājami dzīvnieki (atbilstoši ES dzīvotņu direktīvām).

Latvijas kaimiņvalstīs un arī Latvijā pielietota virkne tehnisko risinājumi, lai mazinātu saspīlējumus zvejas un roņu attiecībās:

1) Roņu droši zvejas rīki. Skandināvija valstīs plašu izplatību ieguvuši tā saucamie pontonmurdi ar paceļamo āmi (*Pontoon trap with pushup chamber*). Tos pašlaik ražo zviedru kompānija “Harmångers Maskin & Marin AB”. Rīks ir samērā dārgs – ap 12 000 EUR. Latvijā eksperimentālie darbi tika veikti Saulkrastu piekrastē (SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” un SIA “Krasts J”) 2012.–2014. gadā. Galvenais secinājums bija, ka dotā murdu konstrukcija nav piemērota mūsu vējiem atklātajām piekrastēm.

2) Esošo zvejas rīku pilnveidošana. Murdiem āmja nostiprināšanai varētu tikt izmantots Dyneema® linums, kas ir 4 reizes stiprāks, bet arī 4 reizes dārgāks par neilonu. Tas neapaug arī ar aļģēm. Vienam murdam izmaksas ievērojami mazākas nekā pontonmurdam (400–1000 EUR). Igaņu pieredze rāda, ka murdu bojājumi ir nebūtiski, bet roņi, uzturoties murdu sētas tuvumā, varētu atbaidīt zivis.

3. Roņu atbaidīšanas ierīces. Igaunijā ir laba pieredze ar ierīcēm, kuras izmanto akvakultūras “jūras dārzos”, piem., *Loffitech Seal Scarer*. Tomēr tām ir tehniski sarežģīta apkalošana un augstas izmaksas (ap 8 500 EUR). Arī darbības rādiuss ir neliels – ~ 250 m. Latvijā (Daugavā) izmantots kopš 2016. gada (Kristaps Rausis, ZS Vecdaugava personīgs komentārs). Domājams, ka Latvijas apstākļos tās izmantošanu piekrastē līdzīgi kā pontonmurdus varētu apgrūtināt vētrām atklātās jūras piekrastes.

4. Aizsargājošās medības. Pašlaik zvejnieku sabiedrībā tiek plaši diskutēts viedoklis par roņu skaita limitēšanu. Principā tam ir zināms pamatojums, jo:

- a) Aizsargājošās medības (*protective hunting*) pie zvejas rīkiem vai medības noteiktās vietās ar kvotām tiek praktizēta lielākajā daļā valstu, kur ir zvejnieku-roņu konfliktsituācijas;
- b) Šo medību lietderība nav izvērtēta;
- c) Aizsargājošās medības ir nozīmīgas, dodot zvejniekiem iespēju aizsargāt savus zvejas rīkus;
- d) Roņi ir dabas resursi un nogalināto dzīvnieku resursi ir iespēju robežās atjaunojami. Tā ir vienīgā iespēja, neraugoties uz ES aizliegumu tirdzniecībai ar roņu izcelsmes produkciju;

e) Roņu ķeršana ar murdiem ir mazāk laiku prasošā un drošāka alternatīva medībām.

Tomēr šādu medību lietderības iespējamais pamatojums prasa detalizētu izvērtējumu, jo roņu populācijas izplatības galvenais centrs atrodas Igaunijas salu rajonā un Latvijas ūdeņos baroties dodas tikai daļa no roņiem. Aizsargājošo medību jautājumi, to pielietojamība un juridiskā puse Latvijas apstākļos, tiks detalizēti izpētīta un pamatota roņu apsaimniekošanas plāna izstrādes gaitā.

Nemot vērā izveidojošos situāciju piekrastes zvejā mums, līdzīgi kā citās valstīs ir jāmācās sadzīvot ar roņiem un rast pieņemamus risinājumus. Neviens no iepriekš minētajiem roņu postījumu ierobežošanas risinājumiem nevar tikt uzskatīts par absolūtu. Protams, tas nenozīmē situāciju pieņemt tādu, kāda tā ir pašreiz. Roņu sugu sastāva izmaiņas (pelēkā roņa ekspansija mūsdienās salīdzinājumā ar pogaino roni) un konfliktsituācijas saasinājums acīmredzot ir saistāms arī ar globālo klimata maiņu. Ziemas kļūst siltākas. Pašiem zvejniekiem ir meklējami risinājumi, kas ietvertu gan zvejas rīku modernizēšanu vai pielāgošanu, gan arī zvejas metožu izmaiņas.

Jautājums no zāles. Lai roni varētu aizvest utilizēt uz Saldu, ir vajadzīgs speciāls transports. Nav pieņemts attiecīgs likums.

7. Roņu apsaimniekošanas plāna sagatavošana un īstenošana: Igaunijas pieredze. Ar PPT uzstājas Ivars Jüssi (ProMare).

Saskaņā ar Igaunijas likumdošanu I un II aizsardzības kategorijas aizsargājamām sugām nepieciešams izveidot apsaimniekošanas plānus (Pogainais ronis, II aizsardzības kategorija). III aizsardzības kategorijai plāns ir vajadzīgs, ja cilvēka darbība tām var izraisīt tiešu (medību, piezveju) draudu vai arī tas ir biotops (Pelēkais ronis).

Pirmie apsaimniekošanas plāni tika sagatavoti 1999.–2000. gadam par pelēkajiem roņiem un 2003. – 2004. gadam pogainajiem roņiem. Plāni ir 5 gadu īstenošanas periodam un jaunie plāni tiks sagatavoti pēc pirmā posma.

Pirmā posma plāni tika izveidoti diezgan sarežģīti un tajos iekļauti zinātnisku pētījumu avoti. Otrā posma plāni vienkāršāki un vairāk vērsti uz konfliktu mazināšanu (piezvejā, medībās, roņu bojāeja).

Īstenošanas gaitā lielākie ierobežojumi bijī saistīti ar plānoto budžetu, lēnu birokrātiju, grūtības sadarbībā ar zvejniekiem.

Apsaimniekošanas plāna īstenošana notiek sadarbībā ar praksi, zinātni un politiku. ProMare ir nevalstiska organizācija no Igaunijas, kas izveidota pirms 7 gadiem, un tās projekti ir saistīti ar roņu un jūras pētniecību. ProMare vada divi roņu pētnieki, brāļi Marts un Ivars Jüssi. Marts un Ivars pēta roņus jau no 1989. gada ne tikai Baltijas jūrā, bet arī Norvēģijā, Skotijā un Kaspijas jūrā, tāpat pētījumi saistīti ar citiem jūras zīdītājiem, ne tikai roņiem. Strādājuši ar projektiem, kas saistīti ar aizsargājamām jūras teritorijām un veikuši vides monitoringu. Abi ir arī eksperti Starptautiskā jūras pētniecības padomē ICES. Kā roņu speciālisti bijuši iesaistīti darbā Helsinku konvencijā par Baltijas jūras aizsardzību. Marts un Ivars ir līdzautori roņu apsaimniekošanas plānam Igaunijā. Šajā projektā vēlējušies piedalīties, jo abas valstis atrodas Baltijas jūras piekrastē un problēmas ir ļoti līdzīgas. Plāna izstrāde plānota balstīt ne tikai uz Igaunijas pieredzi, bet arī apstiprināt vai verificēt starptautisku organizāciju pieredzi, piemēram, HELCAM. Plāna izstrādē cer uz labu sadarbību ar Latvijas puses pētniekiem.

8. Roņu aizsardzības un apsaimniekošanas plāna koncepcija Latvijā. Ar PPT uzstājas Ivars Jūssi (ProMare).

Apsaimniekošanas plānam jābūt jāatbilst visu citu līmeņu ekosistēmas pārvaldībai (zivju krājumiem un zvejas intensitātei).

Jāietver monitoringa dati par zivju nozveju, zivju krājumu izmantošanu un roņu populācijas dinamiku, ņemot vērā visas apsaimniekošana un plānošanas darbības. Patiesībā roņu skaits nav noteikts un šobrīd to ir ļoti grūti izdarīt, izmantojot mūsdienīgas pētīšanas metodes. Roņi ir starptautiski, bet problēmas ir lokālas.

Plāns ietver zvejniecības un roņu populācijas uzraudzību un novērtēšanu.

Plānā ir skaidri mērķi un atsauču standarti.

Plānā var tikt ierobežotas cilvēku darbības (alternatīvas zvejas metodes).

Plānā ietverts cilvēks kā ekosistēmu komponents (zvejnieki un roņi izmanto kopīgu zivju resursu).

Roņu aizsardzības un apsaimniekošanas plāna koncepcija Latvijā. Ar PPT uzstājas Māris Plikšs (BIOR).

Lai sagatavotu roņu apsaimniekošanas plānu Latvijā būtiska ir zvejnieku un zinātnes BIOR sadarbība. Tās rezultātā, balstoties uz anketām un nozvejas žurnālos sniegto informāciju, ir iespējams novērtēt iespējamās zvejas rīku un lomu zaudējumus roņu ietekmes rezultātā. Zaudējumu novērtējums, balstoties uz roņu bioloģijas un ekoloģijas pētījumu rezultātiem, tālāk var tikt izmantots roņu populācijas regulācijas mehānismu izstrādē. Roņu regulēšanas pasākumi īstenojami sadarbībā starp Vides aizsardzības un reģionālās attīstības un Zemkopības ministrijām. Ņemot vērā zaudējumu novērtējumu, abas ministrijas var ierosināt arī zaudējumu kompensācijas mehānismu izstrādi Latvijas apstākļiem.

Šajā sakarā arī BIOR 2017. gadā ir izstrādājusi jaunu roņu postījumu anketu, kura ir izplatīta BIOR sadarbības zvejniekiem.

9. Diskusijas, jautājumi, komentāri, viedokļi un ierosinājumi roņu apsaimniekošanas plānam Latvijā.

Māris Plikšs (BIOR). Citu valstu kompensācijas mehānismi mums nav izmantojami, salīdzinot ar to, ko un cik daudz mūsu zvejnieki nozvejo. Lai diskutētu tālāk, BIOR aptauja būtu ļoti lietderīga. Jaunajos nozvejas žurnālos – ir novērot roņu skaits, būs jāpiefiksē –zvejas rīkā noķertie vai bojāgājušie roņi.

Zvejnieka pieredze. Runa ir par luču mirdiem. Pirns kādien 8 gadiem ronis bija izsūkājis mencu, to vēl varēja pārdzīvot. Bet, kad roņi sāka plēst tīklos caurumus, tad to uztvēru kā izaicinājumu, lai izdomātu, kā pasargāt luču mirdus. Pirms trim gadiem izdomāju un nu jau 3 gadus lietoju. Princips ir tāds mirdam, kur galā ir pēdējais iecirknis, uzmauc virsū stingru būri no nerūsējoša tērauda stieņiem. Galu aizsien ciet. Ronis netiek klāt. Man bija 8 mirdi, pārējos roņi grauza un es tik lāpīju, uztaisīju būrus visiem. Ja ronis graužīs biezu linumu, uzlikšu žoga sietu. Nav ērti transportējams, bet izdarīt to var. Uz šo brīdi tas ir risinājums. Var braukt pie manis skatīties. Tagad jāsāk domāt, kā pārveidot zvejas rīkus un ķert zivis savādāk. Visu var izdarīt.

Ervīns Vilciņš (IK DALLE). Gāja runa par zvejas naudas samazināšanu, ja ir nodarīti zaudējumi vai postījumi. Bet tur luču mirdi nav ierakstīti iekšā. Arī stāvvados ronis sēž priekšā un biedē zivis. Tāpēc šo samazinājumu vajadzētu

attiecināt uz visiem zvejas rīkiem. Ronis nešķiro. 50% samazinājumu iedod tikai tad, ja nomaksā sociālo nodokli par pilnu gadu. Bet ja zvejnieks 3 mēnešus ziemā nezvejo?

Māris Plikšs (BIOR). Murdi, sīkzivju murdi un luču murdi BIOR anketu aptaujās tika iedalīti vienā kategorijā. Luču murdu postījumu bija anketās ierakstīti, bet tikai informāciju sniedza 1 zvejnieks. Vai to var attiecināt uz visu murdu zveju? Stavvados savukārt roņu postījumu nav vai tie ir ļoti nebūtiski. Stāvvalu zvejā ronis pārveļas pāri, paēd zivis, kad nāk zvejnieks, tad mūsk prom.

Ervīns Vilciņš (IK DALLE). Vai šajā plānā tiks iestrādāts arī igauņu kolēģu apsaimniekošanas plāns, jo populācija ir viena.

Ivars Jüssi (ProMare). Visi igauņu pētījumi uz uzskaites par pogaino un pelēko roni. Arī pārējie valstu pētījumi tiks izmantoti.

Māris Plikšs (BIOR). Iznāca tikties ar zviedru roņu pētniekiem, visi ir ļoti saprotoši un atsaucīgi, jo problēma visiem ir viena. Gotlandes salā, 80 km no Ventspils, roņi ēd treknās zivis – mencu, brētliņu un tūbīti. Mani kā pētnieku interesē, vai ronis ēd apaļo jūrasgrunduli.

Komentārs no zāles. To ronis neēd, tas ir par liesu. Rudeņos pie Užavas bākas roņi ēd arī butes. Stori ronis neatpazīst un neēd.

Komentārs no zāles. Pēc PPT sapratu, ka nevar zināt, cik roņu dzīvo Latvijā. Un mēs redzējām viena roņu tēviņa migrācijas ceļu, kas stiepās no Somijas līdz Kaļiņingradai. Tas nozīmē, ka mēs nekad nevarēsim noteikt roņu skaitu, jo tie visi ir Baltijas jūra roņi.

Māris Plikšs (BIOR). Kur būs zivis, tur būs ronis. Ja te būs laba iespēja baroties, roņi nāks uz Latviju. Ja igauņi neregulēs savu roņu skaitu, pie mums nekas nemainīsies. Vai nu mēs pilnveidojam un uzlabojam zvejas metodes vai arī apsveram kompensāciju mehānismu – tā mēs varam saglabāt zvejniecību. Pagājušo gadu domāju, ka medības palīdzēs Tagad iedziļinoties procesā un roņu bioloģijā, saprotu, ka tas nelīdzēs un neatrisinās problēmas.

Ize Rutkovska (Zemkopības ministrija). Vēlos pajautāt zvejniekiem par kompensāciju. Piemēram, no sākuma tiks kompensēti 20%, pēc tam gribēsies vairāk. Kā tas darbosies ilgtermiņā? Vai tas palīdzēs zvejniecību saglabāt, ja jūs saņemsiet kompensācijas.

Komentārs no zāles. Kompensācija uz jauniem tīkliem – tad būs koks ar diviem galiem. Kāds biežais Jūrmalā nopirks visus 85 tīklus kā juridiska persona, zvejnieki to nedabūs. un viņš saņems visu kompensāciju. Labs tīkls maksā 100 eiro, atkarībā, cik garš.

Komentārs no zāles. Jāsāk ir ar to, ka jālikvidē tāda suga kā pašpatēriņa zvejnieks. Cik ilgi tiks kroplots tirgus. Makšķerniekam jāmaksā par katru zvejas dienu. Pašpatēriņa zvejnieks nopērk pašvaldībā licenci par 15 eiro un zvejo cauru gadu.

Lilīta Vīksna plkst. 14.40 slēdz sanāksmi.